

”Drogpolitiken saknar betydelse”

(Publicerat Narkotikafrågan nr 4, 2000)

Narkotikaproblemen är en social konstruktion. Det är mycket humanare att göra droganvändning till en normal aktivitet istället för att sträva efter ett narkotikafritt samhälle.

Så resonerar docent Peter Cohen i Amsterdam.

Text Pelle Olsson

Peter Cohen är internationellt känd docent i sociologi vid Amsterdams universitet med en lång rad forskningsrapporter och artiklar bakom sig. Till och med i Holland är han en aning kontroversiell med sina drastiska åsikter om narkotikans ofarlighet.

Han vill gärna komma till Sverige och föreläsa och debattera, vilket jag i ett svagt ögonblick lovade att försöka ordna när jag besökte honom förra året. En sådant besök av den holländska docenten skulle säkert väcka rabalder.

Men Peter Cohen är också respekterad. Hans institution CEDRO, centrum för drogforskning, har sedan 1987 undersökt hur många narkotikamissbrukare - användare, är Cohens beteckning - det finns i Amsterdam. För tre år sedan utförde CEDRO den hittills första nationella beräkningen av antalet missbrukare. Cohen och hans medarbetare kunde då visa att antalet regelbundna konsumenter av cannabis, inte alls var så stort som man först beräknat. De officiella talen att omkring 700 000 personer rökt hasch eller marijuana senaste månaden devalverades till 323 000. Den tidigare högre talet berodde på att man tidigare använt sig av ett felaktigt urval när man gjort drogvaneundersökningar 1).

- Det var ett metodologiskt monster, säger Peter Cohen som har sinne för slagkraftiga formuleringar.

Inte toppen av ett isberg

Att droganvändningen har ökat kontinuerligt i Amsterdam är däremot ingenting som Peter Cohen sticker under stol med eller ens bekymrar sig för. Mellan 1987 och 1997 ökade andelen av befolkningen som någon gång använt cannabis från 23 procent till 36,7 procent. Ökningstakten har varit stabil, 1,2 procent per år, under hela tidsperioden. Huruvida ökningen är lika stor i övriga delar av Holland vill han inte spekulera över. Det finns än så länge inga andra nationella undersökningar att jämföra med. Antalet droganvändare är hursomhelst ointressant, menar Cohen eftersom sådan liten andel får problem av narkotika.

- Antal tunga missbrukare är inte heller någonting att oroa sig för, tilläger han med ett provocerande leende. Det är inget ”toppen av ett isberg” med många blivande tunga missbrukare under sig, utan separat isflak som flyter omkring i ett hav av oproblematiske droganvändare.

- *Borde inte fler ”konsumenter” av narkotika leda till fler tunga missbrukare?*

- Nej, men om droganvändningen normaliseras blir det färre problematiska

narkotikaanvändare. Istället för att sträva efter ett narkotikafritt samhälle i Sverige skulle ni ha ett samhälle där konsumtion av narkotika är normalt och underställd vanlig social kontroll.

- *Men det skulle bli fler droganvändare?*

- Javisst, men vad gör det om drogerna inte orsakar några problem?

Mot legalisering

Han jämför narkotika med homosexualitet.

- Det är förbjudet och anses officiellt som onormalt i många länder, men inte i Holland och Sverige. Det är därför inte problematiskt att vara homosexuell hos oss.

När jag invänder att jämförelsen haltar eftersom homosexualitet till skillnad mot narkotika inte är skadligt viftar han undan det.

- De så kallade problemen med droger är konstruerade av samhället.

Det här är en tes som han utvecklat i sin doktorsavhandling från 1990.

”Drugs as a social construct”. Han argumenterar där att det är samhället och den sociala omgivningen som gör narkotikaanvändningen problematisk, inte drogerna i sig.

- Användning av droger är inte farlig för 95 eller till och med för 98 procent av befolkningen, säger han. Därför är det mycket hälsosammare och humanare att göra droganvändning till en normal aktivitet i ett samhälle.

- *Tror du att drogpolitiken i Europa kommer att gå i den riktningen?*

- Vi är redan på väg dit! Särskilt engelsmännen diskuterar det här, även för heroin. Det är på väg att normaliseras och många använder det på ett icke problematiskt sätt.

- I Holland har både premiärministern och justitieministern sagt nej till att öka toleransen för cannabis, fortsätter han, men Tyskland är på väg åt det hållet liksom starka krafter i Frankrike och Spanien. I Italien har 60 parlamentariker föreslagit att cannabis ska legaliseras. Europa är i rörelse bort från kriminaliseringen av narkotikan. Det är en bra rörelse.

- *Det finns rörelser i andra riktningar också.*

- Javisst, men huvudriktningen är bort från förbudet, mot en legalisering.

216 erfarna cannabisrökare

Peter Cohen och hans kollega på CEDRO Arjan Sas har genomfört en omfattande studie av erfarna cannabisrökare i Amsterdam som använt drogen under lång tid 2). Syftet har varit att skapa underlag för en mer balanserad debatt om narkotikapolitiken, som författarna skriver i förordet. Cohen och Sas har utgått från ett urval av cannabisrökare vilka använt drogen minst 25 gånger. 216 av dessa har valts ut för studien där de intervjuas med en stor mängd frågor.

I genomsnitt började de röka cannabis 14 år före undersökningen.

Medelåldern är 34 år. Deras drogkarriärer har varierat. En del rökte mycket cannabis från början men har minskat eller helt upphört med konsumtionen. Andra har hela tiden ökat sitt rökande. Den största gruppen

- knappt hälften respondenterna - har börjat med sporadiskt rökande som

sedan stigit varefter konsumtionen återigen sjunkit tillbaka till en låg nivå. Ser man till de tolv sista månaderna före utfrågningen har 83 personer inte använt cannabis någonting alls medan 51 personer använt det dagligen eller flera gånger i veckan.

Inkörsport till andra droger

Ett avsnitt i studien handlar om annan narkotikaanvändning vid sidan om cannabis. Här ser man att de utfrågade cannabisrökarna har en mycket större övrig narkotikakonsumtion än normalbefolkningen och hälften av den undersökta gruppen har lärt sig använda ”tyngre” narkotika tack vare kamrater som röker cannabis. Det sambandet har tidigare alltid förnekats av de företrädare för holländsk drogpolitik som jag har intervjuat. Peter Cohen poängterar att hans studie handlar om erfarna cannabisrökare. - De är mer nyfikna att *experimentera* med annan narkotika än normalbefolkningen, men det är sällsynt att det leder till att de blir frekventa användare och får problem. Han menar alltså att det finns en visst samband mellan att röka cannabis ofta och att pröva på andra droger, men tillägger att det inte betyder att det finns ett orsakssamband.

När det gäller upplevda problem av cannabis har 19 personer av de 216 övervägt att söka behandling för sitt hasch- och marijuanarökande, men bara en person har gjort det. Det här är en intressant upplysning med tanke på statistiken från öppenvårdsmottagningarna CAD som varje år får besök av knappt 4000 cannabisrökare. Där kanske man kan tala om toppen av ett isberg. Peter Cohen menar att CAD uppgifter ska tas med en nypa salt eftersom de har ett ekonomiskt intresse att redovisa så många hjälpsökande som möjligt.

Fördelar och nackdelar

De tillfrågade personerna uppgav att fördelarna med cannabis framför allt är att det är avkopplande och att man mår bra under ruset. De vanligaste nackdelarna är att man blir tråkig, inaktiv och slö av drogen. Trötthet är också en effekt som många anger. Långt ner på listan över drogens negativa sidor kommer ”dåligt för hälsan”. Ett annat avsnitt i studien handlar om vid vilka tillfällen man använder cannabis. Det är framför allt tillsammans med vänner, för att koppla av eller gå på fest. Men 8 procent av aktuella cannabisrökare använder cannabis ofta eller alltid när de studerar, 4 procent gör det ofta eller alltid under arbete och 3 procent gör ofta eller alltid när de kör bil.

Kulturen, inte drogpolitiken

Peter Cohen menar att hans undersökning visar att de allra flesta inte får några som helst problem med sin drog. Nu håller han på med en jämförande studie mellan cannabisrökare i de lika stora städerna Bremen,

Amsterdam och San Francisco.

- Resultaten kommer att bli ungefär det samma som i vår amsterdamstudie, säger han och tillägger:

- Drogpolitiken har ingen betydelse. Användningen av droger i ett land bestäms inte av politiska beslut utan av kulturella värderingar och ekonomisk situation. I USA är det kulturellt acceptabelt att använda narkotika. Därför finns det många flera droganvändare i San Francisco än i Amsterdam trots att man är mer restriktiva än Sverige - och det är inte lätt att vara det. Hos er är det en tradition att inte använda narkotika och även att inte dricka alkohol, därför har ni lägre konsumtion även av alkohol.

- *Det beror på den svenska alkoholpolitiken, påpekar jag.*

- Fel. Alkoholpolitiken är ett uttryck för de kulturella värderingarna hos majoriteten av befolkningen, men politiken i sig påverkar inte alkoholkonsumtionen.

- *Hur förklarar du då nedgången av narkotikaanvändningen i Sverige under 70- och 80-talet?*

- Det var en nedgång i hela världen. Även i USA.

Det där stämmer inte särskilt bra när det gäller Europa, tänker jag men bryr mig inte om att argumentera emot. Tittar man exempelvis på de totala tull- och polisbeslagen av cannabis, heroin och kokain i hela Europa ökade de kontinuerligt år efter år under 70- och 80-talet. Samma stigande tendens såg man när det gäller drogvanor och narkotikabrott i de flesta länder utom Sverige.

Cohen fortsätter:

- I alla länder i Väst går vi nu mot en ökad användning av syntetiska droger och allt fler upptäcker att det är möjligt att göra det utan att få problem.

- *Skulle du inte kalla dödsfall för problem? undrar jag.*

- Det finns ingen mänsklig aktivitet som inte leder till döden.

- *Det är skillnad på död och för tidig död.*

Peter Cohen suckar.

- Låt oss inte överdriva farorna med narkotika. Låt oss vara vuxna istället för att skapa skräckvisioner som ingen tror på.

Noter:

1) De tidigare beräkningarna av antalet regelbundna cannabisrökare, det vill säga som rökt minst en gång senaste månaden, tog inte tillräckligt mycket hänsyn till skillnader i drogvanor i olika delar av landet. CEDROs undersökning visade att cannabisrökning framför allt var ett storstadsfenomen. Medan drygt en tredjedel (36,7 procent) av befolkningen i Amsterdam någon gång rökt cannabis har bara en tiondel gjort det i den glesast bebodda delen av Holland. Ett noggrant urval av befolkningen - hela 22 000 personer över hela landet - tillfrågades av CEDRO och utifrån deras svar uppskattades antalet cannabisrökare i Hollands till 323 000 personer år 1997.

2) Cannabis use in Amsterdam. CEDRO Centrum voor drugsonderzoek, Universiteit van Amsterdam 1998.

Biltext:

- Låt oss inte överdriva farorna med narkotika, säger Peter Cohen vid Amsterdams Universitet. Låt oss vara vuxna istället för att skapa skräckvisioner som ingen tror på.
Foto: Pelle Olsson